

3. Бобро Н. В. Використання інтерактивних методів навчання у навчальному процесі підготовки майбутніх поліцейських. *«Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України»* Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Харків, 30 березня 2018р.). С. 61–64.

Хома Діана Олександрівна,
студент 3-го курсу за спеціальністю
«Психологія» Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри
юридичної психології Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук **Дідух М. М.**

ДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Найважливішим критерієм усвідомлення і продуктивності професійного становлення особистості є її здатність знаходити особистісне значення у професійній праці, самостійно проектувати, творити своє професійне життя, відповідально приймати рішення про вибір професії, спеціальності та місця роботи. Зрозуміло, що ці життєво важливі проблеми виникають перед особистістю протягом усього її життя. Особистість постійно змінюється, розвивається, тому на різних стадіях її розвитку одні й ті ж завдання професійного самовизначення вирішуються по-різному.

Можна стверджувати, що перед особистістю постійно виникають перешкоди, що вимагають від неї визначення свого ставлення до професій, іноді аналізу та рефлексії власних професійних досягнень, прийняття рішення про вибір професії або її змін, весь цей комплекс проблем у професійному знанні пояснюють поняттям професійне самовизначення.

Загалом, професія – це вид трудової діяльності, що вимагає визначеної підготовки та є джерелом матеріального забезпечення існування людини. Поняття «самовизначення» цілкоміто співвідноситься з такими актуальними поняттями сьогодення як самоактуалізація, самореалізація та самовизначення тощо.

При цьому безліч мислителів пов'язують самореалізацію та самоактуалізацію з трудовою діяльністю. Наприклад, А. Маслоу вважає, що самоактуалізація проявляє себе «через

захопленість значущою роботою». П. Г. Щедровицький визначає сенс самовизначення – в здатності людини будувати самого себе, свою індивідуальну історію, в умінні постійно переосмислювати власну сутність [1].

На думку Ж. П. Соболева, самовизначення є стороною самореалізації. За твердженням автора, головним є індивідуальний вибір мети та способів її досягнення на даному етапі життя суб'єкта, яке не є перешкодою розвитку особистості. Головною функцією самовизначення вважається вибір спрямованості діяльності, на основі якої здійснюється самореалізація [2].

Отож, професійне самовизначення це шлях особистості у самопізнанні та об'єктивній оцінці індивідуальних особливостей (здібностей та досвіду індивіда); зіставлення особистісних, професійно значущих якостей і можливостей з вимогами, необхідними для опановування конкретною професією.

Разом з тим вчені підкреслюють різноманітні фактори, які мають вплив на процес професійного самовизначення. Згідно основним факторам вибору професії вчені виділяють наступні дві групи [3]: суб'єктивні фактори: здібності, інтереси, характер, темперамент; об'єктивні фактори: стан здоров'я, рівень підготовки (успішності), обізнаність про світ професій; соціальні особливості: домашні умови, соціальне оточення, освітній рівень батьків.

Професійне самовизначення утворюється як змістовний процес розвитку особистості, при цьому акцент переноситься на дослідження внутрішніх закономірностей психологічних принципів. Самовизначення складається в процесі безперервної взаємодії суб'єкта із зовнішнім світом. У напрямку цієї взаємодії людина активно шукає себе у світі професій, користуючись сформованими у нього уявленнями про себе, свої очікування, свою імовірну роль.

Труднощами професійного самовизначення [2] молоді на сучасному етапі ринкових реформ є:

1. Зменшена інформованість молоді зі світом професій.
2. Після закінчення школи певна кількість молоді професійно не визначилась, що є результатом недостатньої роботи з різних напрямків професійної орієнтації, інформації, консультації, відбору.
3. Головними мотивами професійного самовизначення є високий заробіток, стабільність; загалом не цікавить випускників можливість розкриття і застосування своїх здібностей, результатів роботи.

4. Існує дисбаланс між професійними намірами молоді і попитом на ринку праці.

У результаті зазначене вимагає застосування нових прогресивних методів профорієнтаційної роботи у закладах освіти; відновлення посад фахівців-профконсультантів, психологів, соціальних працівників, які можуть надавати допомогу молоді в питанні професійного самовизначення; розгортання мережі державних агенцій, відділів, профінформації та профорієнтації, де кожна особистість має змогу одержати необхідну інформацію про структуру певної професії, перспективи її здобуття та працевлаштування, пройти психологічне дослідження.

При більш детальному дослідженні даної теми, нами було проведено експериментальне дослідження, в якому взяли участь 29 осіб віком 16–17 років. Для реалізації поставленої задачі було обрано дві методики «Якір кар'єри» (методика Е.Шейна) та Методика діагностики соціально-психологічних установок особистості в мотиваційно-споживчій сфері (О.Ф. Потьомкіна).

На основі інтерпретації отриманих даних за першою методикою, найбільше респондентів було зосереджено на інтеграцію стилів життя (збереження гармонії між особистим життям і кар'єрою) – 20 %, також досить багато було зосереджено на підприємстві (нові організації, товари, послуги) – 16 % та стабільності роботі (стабільна, надійна робота на тривалий час) – 16 %. Таким чином, найменш зацікавленими є особи у професійній компетентності, автономії, стабільності місця проживання. Все це можна пояснити сучасними тенденціями та ритмом життя.

Аналіз результатів отриманих за другою методикою продемонстрували, що найбільше респондентів були зорієнтовані на результат, для 8 осіб характерним є орієнтація на егоїзм. Для наочності необхідно відобразити отримані результати графічним методом (Рис 1.).

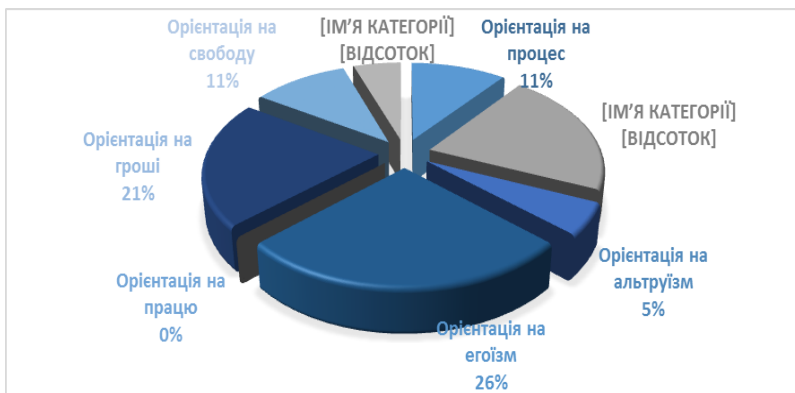

Рис. 1. Результати за методикою діагностики соціально-психологічних установок особистості в мотиваційно-споживчій сфері

Таким чином, найменше осіб надали такі відповіді, що відповідають орієнтації на владу та альтруїзм, однак взагалі відсутні такі особи, які б були спрямовані на працю. Особистість з будь-якою установкою може знайти як своє продуктивне, дієве та цілком корисне місце в суспільстві, з іншого боку – спосіб руйнації та деградації себе та усього, що оточує.

Отже, існує певна проблема, що проявляється в невпевненості щодо власного професійного самовизначення та подальшого розвитку професійного майбутнього. Однак, з іншого боку, це може бути показником гнучкості та готовності розвиватися у різних напрямках. Вибір майбутньої професії полягає в аналізі внутрішніх ресурсів індивіда та співвіднесенні їх з вимогами конкретної професійної діяльності. Даний вибір є одним з головних рішень у житті кожного та складає основу самоствердження людини у суспільстві як особистості.

Список використаних джерел

1. Богданова, Г. В. Аспекти професійного самоопределения личности *Молодой ученый*. 2013. № 10 (57). С. 497–499.
2. Варнавських, К. Проблеми професійного самовизначення молоді на сучасному етапі ринкових перетворень. *Педагогіка і психологія*. 2002. № 4. С. 109–115.
3. Гомонюк О. Особливості формування професійного самовизначення старшокласників у процесі профорієнтації. *Психологія*. 2017. № 4. С. 54–66.